

Pomladanski  
**IZLET PO POTEH** našega  
slikarja, kiparja,  
ilustratorja in arhitekta  
**TONETA KRALJA**

Kdaj? **Sobota, 8. april 2017.**

**Odhod avtobusa:** ob 6.30 z  
avtobusne postaje na Vidmu.

Tone Kralj  
*(fotoarhiv Moderne galerije v  
Ljubljani,  
v knjigi prof. dr. Egona Pelikana  
»Tone Kralj in prostor meje«)*



**Relacija enodnevnega izleta:** Videm, Grosuplje, Ljubljana, Postojna, Razdrto, Slap, Vipava, Ajdovščina, Vrtojba, Štandrež (Italija), Nova Gorica, Kostanjevica, Solkan, Ajševica, Šempas, Col (kosilo), Hrušica, Kalce, Logatec, Vrhnika, Ljubljana, Grosuplje, Videm (skupaj 333 km).

Za jutranje zburjanje in ogrevanje bomo vztrajali z vožnjo vse tja v Vipavsko dolino, zibelko primorske svetlobe, deželo prve pomladi in najpoznejše zlate jeseni na Slovenskem.

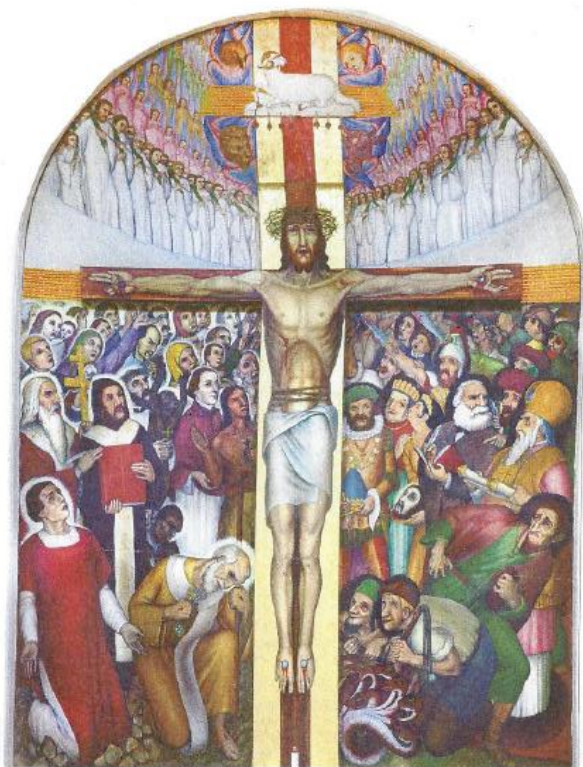
Najprej se bomo ustavili v naselju Slap, nedaleč od Vipave, ki z okolico slovi po avtohtonih sortnih vinih – *pinela in zelen*. Duhovnik in pisatelj Matija Vertovec (1784–1851) je l. 1844 pisal o pineli tako doživeto, da je po mnenju mnogih zgodovinarjev dobil France Prešeren navdih za slovensko himno Zdravljico.

Za nas bo posebej zanimiv ogled stenskih poslikav Toneta Kralja v cerkvi sv. Matije, ki so jo zgradili malteški vitezi. Njegove poslikave so letos stare točno 50 let. Hkrati je cerkev pravi umetniški biser z deli slikarjev Jelovška, Metzingerja, Stroja in odličnih kamnosekov.

Obudili bomo spomin na Slapenski grad iz l. 1223, ki je kasneje prešel v lastništvo grofov Lanthierijev, ki so ga l. 1873 prepustili Kranjski deželi, ki je tu odprla prvo slovensko kmetijsko šolo. Leta 1886 so jo premestili na Grm v Novo mesto.

Po ogledu sledi topel obrok v obliki malice, ki bo prišel še kako prav. Na svoje stroške si boste lahko privoščili še kavico, kaj konkretnega in seveda WC. Za malico bo na voljo 30 min.

Pot bomo nadaljevali mimo Vipave, kjer bomo med drugim ugledali ostanke Starega gradu, znanega po rojstvu plemiča Žige Herbesteina (1486–1566), diplomata, zgodovinarja v službi cesarjev Maksimiljana I., Karla V. in Ferdinanda I. ter velikega prijatelja in sodelavca dobrepoljskega prof., rektorja, dekana Luke iz Dobrepolja na dunajski univerzi.



Po avtocesti bomo brzeli mimo Zemona (lovski dvorec iz 17. stol. z znamenitim arkadnim hodnikom), Ajdovščine (edino ohranjeno rimskodobno obzidje s 14 stolpi, izvir Hublja, Pilonova galerija, Pipistrel ...), Vipavskega križa (Janez Svetokriški, največja oljnata slika v Sloveniji v kapuc. samostanu) in se kmalu približali Vrtojbi, kjer bo naš drugi postanek. Tu si bomo ogledali cerkev Srca Jezusovega, zgrajeno l. 1931.

Na sliki: Vrtojba, od 1954 do 1956/1957, župnijska cerkev Srca Jezusovega (po knjigi dr. prof. Egona Pelikana »Tone Kralj in prostor meje«)

Na razpis za poslikavo cerkve se je prijavilo več slikarjev, tudi Tone Kralj, ki mu je tedanji goriški škof Frančišek Sedej prepovedal slikanje po vseh cerkvah njegove škofije. Delo je dobil slikar Casarini. Njegove slike so Vrtojbenci že l. 1949 prebelili in povabili Toneta Kralja (1954). Ogledali si bomo njegove poslikave in križev pot.

Po ogledu poslikav v Vrtojbi se bomo odpeljali na italijansko stran v Štandrež do cerkve sv. Andreja in si ogledali poslikave Toneta Kralja na površini 250 m<sup>2</sup>, kar je največ od vseh 50 cerkva, ki jih je poslikal.

Ta cerkev je znana po Romualdu (1676–1748), pridigarju, dramatik, kapucinu, ki se je l. 1700 preselil v Škofjo Loko in napisal znameniti Škofjeloški pasijon – prvo slovensko dramsko delo (1721).

Iz Štandreža se bomo vrnili v Vrtojbo in v središče Nove Gorice, kjer se bomo ustavili v prestižni palači Eda (ime Rusjanovega letala) in popili kavico na lastne stroške.

Odpeljali se bomo do železniške postaje, kjer je skupni trg med Slovenijo in Italijo, ki ga krasi talni mozaik iz 30. 4. 2004, ki predstavlja simbol skupnega čezmejnega sodelovanja. Od tu se bomo povzpeli do samostana Kostanjevica nad Novo Gorico, za katerega že 200 let skrbijo frančiškani. Ogledali si bomo cerkev, grobnico Burbonov, samostansko knjižnico (poimenovano po našem bližnjem rojaku Stanislavu Škrabcu [1844–1918] – jezikoslovcu, nabožnemu piscu in frančiškanku) ter park burbonk (vrtnice).

Po ogledu, ki bo trajal najmanj eno uro, se bomo odpeljali še v bližnji Solkan, kjer si bomo v cerkvi sv. Štefana ogledali sliko *Križani*, ki jo je ustvaril Tone Kralj za svojega prijatelja duhovnika



Semeniča, ki je župnikoval v kraju Soča. Umetnina vredna ogleda. V Solkanu bomo vrgli pogled na železniški most z 82 m dolgim kamnitim lokom (največji na svetu), na Sabotin z mnogimi ostalinami iz 1. sv. vojne, na zgodovinske palače (Pupa, Bartolomei, Nordes ...) in se spomnili leta 1001, ko je cesar Oton III. daroval oglejskemu patriarhu svet med Sočo in Vipavo z zaselkom na griču, imenovanem QUAE SCLAVONICA LINGUA VOCATUR GORIZA (prva omemba slovenskega kraja Gorica).

V Solkanu bomo nekako zaključili ogled poslikav Toneta Kralja (če bo čas, se bomo ustavili še v Šturjah – Ajdovščina – in si ogledali slikarije v cerkvi sv. Štefana).

V nizu Tonetovih poslikav bomo vzporedno s svetopisemsko tematiko spoznavali vso tragiko slovenstva pod fašizmom na Primorskem. Tone Kralj je bil simbolist, linearno risarski ekspresionist, formalno izpovedni modernist, monumentalni realist tridesetih, štiridesetih let 20. stol. (po dr. Igorju Kranjcu).

Niti ena sama »Kraljeva« cerkev ni poslikana brez slovenske narodne simbolike ali bolj ali manj prikritega motiva antifašizma (prof. dr. Egon Pelikan).

Primorski krščanski socialist, duhovnik, poslanec rimskega parlamenta Virgil Šček je o Tonetu Kralju zapisal: »Slikarije v cerkvi Avber je naredil Tone Kralj. Pri meni je spal in jedel. Skromen v obleki, še bolj v govorjenju. Miren značaj. Ves čas, ko ni slikal, je imel v rokah papir in svinčnik. Nепrestano je risal in delal načrte.«

*»V času največjega zatiranja našega življenja v fašistični Italiji so me primorske protifašistične tajne organizacije poklicale na delo. Prepovedano slovensko besedo naj bi nadomestila slika, ki naj bi bila po stilu in vsebini naša – slovenska.« (Tone Kralj)*

Iz Ajdovščine se bomo popeljali do Cola, kjer nas bo čakalo okusno kosilo. Po kosilu bomo nadaljevali pot skozi Podkraj (tu se rojeva burja), Hrušico, Kalce, Logatec, Vrhniko (če bo želja in potreba po postanku, je to izvedljivo), po avtocesti mimo Ljubljane do Grosupljega in končno do Vidma. Prihod okrog 20. ure.

**Cena** za prevoz in organizacijo ter vodenje je 15 € na osebo.

**Prijave** sprejema TD Dobropolje na tel. št.: 041 962 823, e-pošti [td.dobropolje@gmail.com](mailto:td.dobropolje@gmail.com) ali osebno v prostorih TIC-a na Vidmu vsako soboto med 9. in 11. uro dopoldan.

***Vzemimo si čas, stopimo skupaj in preživimo dan v spominu na našega Toneta Kralja,*** ki je ustvarjal v krajih, ki jih bomo obiskali. Hkrati naj bo ta izlet poklon prof. dr. Egonu Pelikanu, ki je decembra 2016 predstavil imenitno knjigo *Tone Kralj in prostor meje*. S knjigo smo pridobili nova spoznanja, nova dejstva. Taras Kermavner je o Tonetu Kralju zapisal: *»Živel je iz navdiha in poslanstva, zato je ustvaril veličastno – po kvantiteti ogromno, po kvaliteti izredno delo – opus.«* Avtor knjige je dodal, da Primorska postaja s Kraljevim opusom del širše evropske zgodbe.

Veselimo se srečanja in druženja z vami ☺.

TD Dobropolje